

MEDEDELINGEN

Opmerkelijke vondst van een Kleine modderkruiper

In het voorjaar van 2007 voerde Bureau Natuurbalans – Limes Divergens in opdracht van Waterschap Roer en Overmaas een onderzoek uit naar de visstand in het stroomgebied van de Geleenbeek (CROMBAGHS & ZWEEP, 2007). Tijdens dit onderzoek werd ten zuiden van Echt, in de benedenloop van de Middelsgraaf, een zijbeek van de Geleenbeek, een Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) aangetroffen [figuur 1]. Waarom deze waarneming betiteld kan worden als opmerkelijk blijkt uit figuur 2. De soort is nog nooit eerder in het bekensysteem van de Geleenbeek aangetroffen en komt zelfs in het grootste deel van Midden-Limburg helemaal niet voor. Alleen in de omgeving van Weert is de Kleine modderkruiper bekend uit de Oude Graaf en enkele bovenloopjes van de Tungalroysebeek (AKKERMANS, 2000; STICHTING VISSERIKUNDIG ONDERZOEK, 2004). Het zwaartepunt van de verspreiding van de Kleine modderkruiper ligt in Noord-Limburg, in de stroomgebieden van de Loobeek, Oostrumsebeek, Grote Molenbeek en Niers (AKKERMANS, 2000).

Hoe de Kleine modderkruiper in de Middelsgraaf verzeild is geraakt, is vooralsnog een raadsel. De waarneming betrof slechts één exemplaar. Gezien de systematische wijze waarop de Middelsgraaf gedurende de afgelopen vijftien jaar diverse malen is bemonsterd met steeknet én met electrovisserij (AKKERMANS & HERMANS, 1993; AKKERMANS, 2000; CROMBAGHS & ZWEEP, 2007), is het uitgesloten dat de Kleine modderkruiper er op populatieniveau voorkomt. Dat het aangetroffen exemplaar vanuit de Maas, via de benedenloop van de Geleenbeek, de Middelsgraaf bereikt heeft, is slechts een theoretische mogelijkheid. Niet alleen komt de Kleine modderkruiper in de Midden-Limburgse Maas nauwelijks voor (AKKERMANS, 2000), maar is de af te leggen route – Maas(plas), Geleenbeek, sifon onder Julianakanaal, 0,5 m hoge drempel in Geleenbeek, terugslagklep tussen Geleenbeek en Middelsgraaf – voor een soort als de Kleine modderkruiper met beperkte zwemcapaciteiten een welhaast onmogelijke opgave (GUBBELS, 2007). CROMBAGHS & ZWEEP (2007) opperen de mogelijkheid dat Kleine modderkruipers aanwezig zouden kunnen zijn in de naast de Middelsgraaf gelegen visplassen. Deze plassen staan met de Middelsgraaf via een overlaat in verbinding. En natuurlijk is daar de altijd weer mogelijke, maar niet direct voor de hand liggende, verklaring

van het al dan niet opzettelijk uitzetten. Hoe het ook zij, voorlopig blijft de vondst een mysterie. Eén van de mysteries overigens dat het onderzoek in de Geleenbeek opleverde. Maar hierover in een later nummer veel meer.....

Rob Gubbels,
Waterschap Roer en Overmaas, Sittard
Ben Crombaghs,
Bureau Natuurbalans-Limes Divergens,
Nijmegen

FIGUUR 1

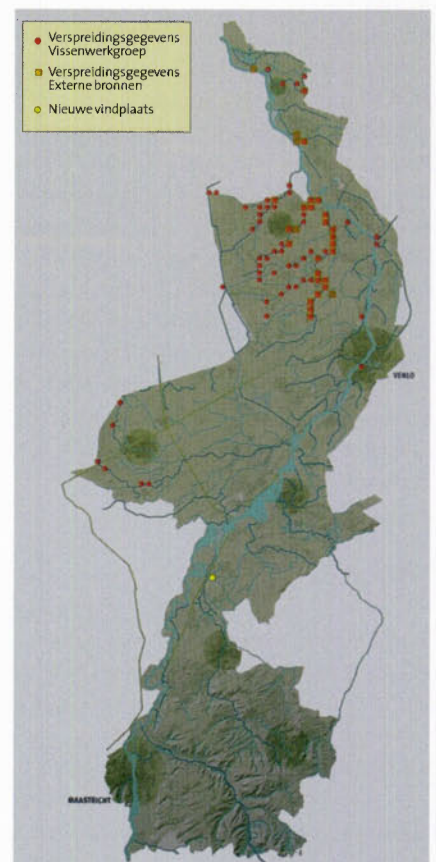
Kleine modderkruiper (Cobitis taenia)
(foto: B. Crombaghs).

FIGUUR 2

Verspreiding van de Kleine modderkruiper (Cobitis taenia) in Limburg (Akkermans, 2000).

Literatuur

- AKKERMANS, R.W. & J. HERMANS, 1993. De vissen van de Middelsgraaf. *Natuurhistorisch Maandblad* 82 (9):197-200.
- AKKERMANS, R.W., 2000. Kleine modderkruiper. In: Crombaghs, B.H.J.M., R.W. Akkermans, R.E.M.B. Gubbels & G. Hoogerwerf, 2000. *Vissen in Limburgse beken. De verspreiding en ecologie van vissen in stromende wateren in Limburg.* Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht
- CROMBAGHS, B.H.J.M. & W.P. ZWEEP, 2007. *Visstandbemonstering en visstandbeoordeling Geleenbeekstelsysteem. Een onderzoek naar de samenstelling van de visfauna in een zevental beken van het stroomgebied van de Geleenbeek.* Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.
- GUBBELS, R.E.M.B., 2007. *Vismigratieknelpunten in het stroomgebied van de Vlootbeek (03) en het stroomgebied van de Middelsgraaf (04).* Intern rapport. Waterschap Roer en Overmaas, Sittard.
- STICHTING VISSERIKUNDIG ONDERZOEK, 2004. *Afvising Tungalroysebeek.* Waterschap Peel en Maasvallei, Venlo.

Opnieuw een albino Gladde slang in de Meinweg

Recentelijk verscheen de vondst van een albino Gladde slang (*Coronella austriaca*) als voorpaginanieuws in de Limburgse kranten. Hierbij werd de vraag gesteld hoe zeldzaam een dergelijk verschijnsel is bij deze soort. Opmerkelijk genoeg is de enige betrouwbare melding uit Nederland eveneens afkomstig uit het Meinweggebied. In 1988 werd door Bert Clerx een volwassen exemplaar aangetroffen langs de Lange luier (LENDERS, 1989). Het betrof een partieel albino dier waarbij blijkbaar wel carotenoiden en pteridine (geel-rode pigmenten), maar geen melanine (donkere pigmenten) waren ge-

vormd. Dit uitte zich in een crèmekleurig lichaam met rode vlekken. Het in 2007 gevonden exemplaar had dezelfde kleurafwijking [figuur 1]. De onderzijde was geheel rood, aan de bovenzijde was het vlekkenpatroon slechts vaag zichtbaar. De vele rode pigmenten aan de buikzijde doen vermoeden dat sprake is van een mannelijk exemplaar. Net zoals in de Peel is in het Meinweggebied veelal een geslachtsonderscheid op kleur mogelijk. Bij de mannelijke dieren overheersen de rode pigmenten, terwijl de vrouwelijke dieren vaak grijsachtig bruin zijn (KEUSERS & LENDERS, 2005).

juveniel exemplaar, wat tevens verklaart dat het dier diverse dagen op dezelfde plek kon worden gevonden. Pasgeboren Gladde slangen blijven om goed op te warmen vaak nog dagen in de buurt van de worplekken liggen. Waarschijnlijk was het dier eind september geboren, omdat aan de helderheid van de ogen en het scherpe vlekkenpatroon kon worden opgemaakt dat de eerste vervelling net had plaatsgevonden. Het geboortetijdspit is daarmee voor deze Gladde slang mogelijk wat aan de late kant. De geboortepiek voor Gladde slangen ligt in deze omgeving normaal in eind-augustus en begin september (KEUSERS & LENDERS, 2005).

A.J.W. Lenders

De ontdekking in het Meinweggebied in 2007 kwam toe aan Meinweggids Leo Custers die het juveniele dier op 10, 13 en 15 oktober langs het Commiezenpad in de buurt van de Vossekop waarnam. Ditmaal dus een

FIGUUR 1
Juveniele albino Gladde slang (*Coronella austriaca*) langs het Commiezenpad (foto: Leo Custers).

Literatuur

- KEUSERS, P.L.G. & A.J.W. LENDERS, 2005. Het voortplantingsgedrag van de Gladde slang. Een ecologische studie in het noordelijk Peelgebied. *Natuurhistorisch Maandblad* 94(12):263-268.
- LENDERS, A.J.W., 1989. Partieel albinisme bij een gladde slang (*Coronella austriaca* Laur.). *Natuurhistorisch Maandblad* 78 (6):102-103.

BOEKBESPREKINGEN

DE NATUUR ALS BONDGENOOT De wereld van Heimans en Thijssen in historisch perspectief

COESEL, M., J. SCHAMINÉE & L. VAN DUUREN, 2007. KNNV Uitgeverij, Utrecht. 288 pagina's, 23,5 bij 29,7 cm, full colour. ISBN 978 90 5011 224 6. Prijs € 29,95 (leden KNNV/NHGL € 26,95).

Het eerste dat opvalt als dit boek ter hand wordt genomen is het forse

formaat, dat gelijk is aan dat van de welbekende Verkade albums, en de dieprode kleur van de omslag. Het is niet alleen vanwege deze uiterlijke kenmerken dat hier gesproken kan worden van een opvallend boek. Het boek is duidelijk in drieën in te delen: een kroniek van feiten en gebeurtenissen aangaande milieu en natuur die het tijdperk van 1845 tot 2005 omvat, verder een vijftigtal essays betreffende personen en uiteenlopende onderwerpen, en ten slotte de grote hoeveelheid zowel fraaie als informatieve afbeeldingen, ongeveer 500 in getal. Het boek is meer dan een zoveelste verhandeling over het 'natuurvriendenduo' Eli Heimans en Jac. P. Thijssen. Dit alleen al vanwege de lange periode waarop het boek betrekking heeft, de 19^e en 20^e eeuw tot het prille begin van de huidige eeuw. Feiten aangaande milieu- en natuurbescherming in ons land worden overzichtelijk gepresenteerd en in de historische context geplaatst. Veel aandacht wordt geschonken

aan een aantal Nederlandse natuurbeschermers van uiteenlopend pluimage. Velen ervan zullen vandaag de dag vergeten zijn bij het grote publiek maar worden hier 'in woord en beeld' terecht gememoreerd. Vooral de sfeervolle historische foto's roepen een heel ander tijdsbeeld op, vergeleken met het huidige, zonder dat dit als sentimenteel wordt ervaren. Eén van de essays, nummer 31, is gewijd aan het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg opgericht april 1910, en de rol ervan in de natuurbescherming van de provincie Limburg. Ook wordt stil gestaan bij de restricties en voorwaarden voor het lidmaatschap. Zo konden bijvoorbeeld Heimans en Thijssen geen "gewoon" lid met stemrecht worden, omdat ze niet woonachtig in de provincie waren, dit ondanks het feit dat Thijssen in Maastricht geboren was. Er wordt ook aandacht geschonken aan de wetenschappelijke output van het genootschap, bijvoorbeeld aan de uitgave van het thans bijna 100 jaar

oude *Natuurhistorisch Maandblad*, waarvan enkele afbeeldingen van de omslag in het boek. Opmerkelijk is dat één van de afgebeelde nummers van juni 1997 als 'recent verschenen' wordt aangeduid. Eén van de personen die in dit essay ontbreekt, is Dr. W.H. Diemont, een natuurbeschermers met voor die tijd al een opmerkelijke visie op natuur en landschap. Zonder zijn activiteiten zou Limburg er momenteel anders uit hebben gezien. Zo zou de bekende Orchideeëntuin in het Gerendal er niet zijn geweest. Diemont wordt in het boek slechts twee keer genoemd, steeds in verband met deze 'tuin', waarvan als oprichtingsdatum zowel 1959 als 1958 wordt genoemd. Bij de prominente leden van het genootschap wordt een persoon als Dr. E. Wasmann, de "mierenpater", niet vermeld, terwijl zijn wetenschappelijke collectie deel uitmaakt van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht, en waarvan de waarde zo hoog werd geschat, dat deze tijdens de Tweede Wereldoorlog